શ્રાવક વ્રત પત્રિકા.

યોજક,

પંડિતરાજ મુનિ શ્રી રત્નચંદ્રજી સ્વામી.

કુંમ કોઠારી પાનાચંદ મલુકચંદની યાદગીરી માટે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્તા.

કોઠારી મલુકચંદ જશવંત.

(ઉત્તર ગુજરાત.) પાલણપુર.

શ્રી "સત્યવિજય" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. સાંકલચંદ
હરિલાલે છાપ્યું.—અમદાવાદ.

પ્રથમ આવૃત્તિ. પ્રત ૫૦૦.

વિક્રમ સંવત્ ૧૯૭૦ સને ૧૯૧૩

કિંમત. ૦-૧-૦ એક આનો. ટપાલ ખર્ચ જુદું.

પ્રસ્તાવના.

અનંત કાલથી ભવ ભ્રમણ કરતાં આ જીવે એવું કોઇ સ્થલ બાકી રાખ્યું નથી, કે જ્યાં અનેક પ્રકારે પાપના વ્યાપારોની યોજના આ જીવે કરી ન હોય. જ્યાંસુધી પોતાના યોજેલા આ ભવના અને પરભવના પાપના વ્યાપારો સાથેનો સંબંધ ઇચ્છાનો નિરોધ કરી તોડી નાખવામાં ન આવે ત્યાંસુધી પાપના ઝરાનો પ્રવાહ આત્મામાં આવતો અટકતો નથી. માટે અવ્રતને આશ્રવરૂપે શાસ્ત્રમાં ગણેલ છે. તે આશ્રવને અટકાવનાર વ્રતો છે. વ્રતના બે વિભાગ છે. મહાવ્રત અને અણુવ્રત. મહાવ્રતો તો સંસારથી વિરક્ત થયેલ મહાપુરૂષોજ સ્વીકારી શકે છે; ગૃહવાસમાં રહેનારથી તે સ્વીકારી શકાય નહીં જેથી તેઓના માટે અણુવ્રતોની યોજના શાસ્ત્રકારોએ કરેલી છે. આ યોજના એવા પ્રકારની છે કે તે પ્રમાણે દરેક ગૃહસ્થ ચાલવા ધારે તો ચાલી શકે, કેમકે તેમાં જે જે નિયમો બતાવ્યા છે તે ઘણે ભાગે આગારવાળા હોય છે. આગાર એટલે મોકળ. જેની જેટલી શક્તિ હોય અથવા મન જેટલે અંશે નિવૃત્ત થયું હોય તેટલે અંશે ત્યાગ કરવો અને બાકી મોકળ રાખવી. એ વ્રત આદરનારની ઇચ્છા અને શક્તિ ઉપર રાખવામાં આવે છે, જેથી આદરનારને વધારે સહેલાઈ થાય છે. તોપણ એટલું તો આદરનારાઓએ ધ્યાન રાખવું જોઇએ કે બીજા માણસોની અને પોતાની હમેશની જે પ્રવૃત્તિ હોય તેમાં કાંઇ ને કાંઈ ઘટાડો કરી અવ્રતનો જેમ બને તેમ સંકોચ કરવો જોઇએ, અને ઇચ્છાને અટકાવવી જોઇએ. તથાપિ ભવિષ્યમાં તે નિયમ બરાબર રીતે પાળી શકાશે

કે કેમ તેનો પુરતો ખ્યાલ કરીનેજ મર્યાદા બાંધવી હિતકર છે. જેટલી મર્યાદા બાંધવામાં આવે અને જેટલો ત્યાગ કરવામાં આવે તેટલી નિર્ભયતા થાય છે. અહીં એક દૃષ્ટાંત યાદ આવે છે. મથુરાનગરીના રાજા જીતશત્રુની સાથે તેના ભાયાતોનું વૈર થવાથી ભાયાતો બહારવટે નીકળ્યા અને ઉદ્ઘોષણા કરી કે " અમારે આ દેશનાં માણસોને મારવા છે." આ વાકયથી દેશના બધા માણસોને ભય પેદા થયો પણ જયારે તેમણે એવો ખુલાસો કર્યો કે બીજાનો અપરાધ ન હોવાથી અમુક પરગણાનાંજ માણસોને મારીશું, અથવા મથુરાનગરીનાંજ માણસોને મારીશું, કે મથુરા નગરીમાં પણ માત્ર અમારા વૈરી રાજાનેજ મારીશું, ત્યારે બીજા લોકોની બીક મટી ગઈ. તેવીજ રીતે જેટલે અંશે અવ્રતનો ત્યાગ થાય તેટલે અંશે પ્રાણીઓને આપણી તરફનું ભય દૂર થાય છે. માટે અવ્રતને રોકી વ્રત આદરવા એ ધર્મી પુરૂષોની ખાસ ફરજ છે.

જે વ્રતો યાવજ્જીવ સુધી બરાબર રીતે પાળવાનાં છે તે વ્રતોનાં સ્વરૂપને સ્પષ્ટ રીતે સમજાવનાર એક સારી ચોપડીની જરૂરીઆત અમોને જણાઇ, જો કે કેટલીએક ચોપડીઓ તે વિષયની બહાર પડી છે, પણ કોઈ અતિ સંક્ષેપવાળી તો કોઇ અતિ વિસ્તારવાળી અને કોઈમાં સંકીર્ણ લખાણ હોવાથી અમારા મનને પસંદગી આપનાર તેવા પુસ્તકની ખામી અમોને જણાતી હતી. દરમ્યાન આ વર્ષે લીંબડી સંપ્રદાયના વિદ્વાન મહારાજ શ્રી ગુલાબચંદજી સ્વામી, મહારાજશ્રી વીરજી સ્વામી, પંડિત મહારાજશ્રી રત્નચંદ્રજી સ્વામી, તથા મુનિશ્રી રૂપચંદજી સ્વામી ઠાણા ૪ ચોમાસું કરવા અત્રે પધારી

અમોને અમૂલ્ય લાભ આપ્યો. પંડિત મુનિશ્રી રત્નચંદ્રજી સ્વામીની હાલ ઉમ્મર ૩૪ વર્ષની છે. દિક્ષા લીધે ૧૭ વર્ષ થયાં છે. પણ તેટલા સમયમાં તેમણે તીક્ષ્ણ બુદ્ધિથી અનેક શાસ્ત્રનું જ્ઞાન મેળવી સંસ્કૃત વિગેરેમાં અસાધારણ વિદ્વતા મેળવી છે, તેની સાથે સમતા અને શાન્તિના ગુણ પણ અલૌકિક છે. તેમની સમક્ષ અમોએ ઉપરની ઇચ્છા જાહેર કરી ચોપડી લખી આપવાની વિનંતિ કરી ત્યારે અમારા ઉપર કૃપા કરી બીજી પારમાર્થિક પ્રવૃત્તિમાંથી વખત બચાવી આ પુસ્તક લખી આપ્યું તે ખાતે તેમનો અંતઃકરણથી આભાર માનીએ છીએ.

આ પુસ્તકમાં પ્રથમ સમકિતની સમજુતી આપ્યા પછી બાર વ્રતના જુદા જુદા નિયમ અને તેના આગાર તથા અતિચારના અર્થ અને સમજુતી આપવામાં આવી છે. નિયમ અને આગાર કલમબંધીથી બતાવવામાં આવ્યા છે, કે જેથી આદરનારને જે કલમનો આગાર રાખવો હોય કે ન રાખવો હોય તે તેની મરજી પ્રમાણે થઈ શકે. આટલા વિસ્તારથી વ્રતો ન આદરી શકે તેવા સંક્ષેપ રૂચિવાળા માટે સંક્ષેપમાં બાર વ્રતો આદરવાની રીતિ પરિશિષ્ટ ભાગમાં બતાવવામાં આવી છે, અને અંતે તે તે વ્રતોને લગતાં ઉપયોગી શિક્ષાવચનો આપવામાં આવ્યાં છે; કે જે વચનો વ્રત આદરનારાઓએ ખાસ મનન કરીને વાંચવાલાયક છે. એકંદર વ્રત આદરનારાઓને માટે આ પુસ્તક અતિ ઉપયોગી છે.

પ્રસિદ્ધ કરતા આ પુસ્તકની અમુક પ્રતો પાલણપુર લોંકાગચ્છ જૈન સાધુમાર્ગી પુસ્તકાલયને અર્પણ કરે છે. તેમાંથી પુસ્તકાલયના

સેક્રેટરીને યોગ્ય જણાશે તેઓને મફત આપશે અને બીજાને માટે કિમ્મત માત્ર એક આનોજ રાખેલી છે કે જે પડતર કિમ્મત કરતાં ઓછી છે, અને તેનો ઉપયોગ પણ પુસ્તકાલયમાંજ કરવામાં આવશે.
તા. ૧૫ માહે નવેમ્બર સને ૧૯૧૩.

પાલણપુર. } મલુકચંદ જસવંત કોઠારી.
પ્રસિદ્ધ કર્તા.

અર્પણ પત્રિકા.

પરમ પવિત્ર સર્વજનમિત્ર ગુણગણમંડિત પંડિત મહારાજ

શ્રી ૧૦૦૮ ગુલાબચંદજી સ્વામી.

આપે વિદ્યાના ફલનો સાક્ષાત્ અનુભવ કરી

તે ફલ આપના શિષ્યવર્ગને પ્રાપ્ત કરાવી

જૈન સમાજ ઉપર અનહદ ઉપકાર

કર્યો છે. તે ગુણથી આકર્ષાઇ

આ લઘુ પુસ્તક આપના

ચરણારવિન્દમાં

અર્પણ કરૂં

છું.

લિ૦ આપનો આભારી સેવક,

મલુકચંદ જશવંતની

વંદના સ્વીકારશો.

ૐ પરમાત્મને નમઃ

શ્રાવક વ્રત પત્રિકા.

સમ્યક્ત્વ.

જે વસ્તુ જે સ્વરૂપે હોય તે વસ્તુને તે સ્વરૂપે જાણીને સદ્દહવું એટલે શ્રદ્ધા રાખવી તે સમ્યક્ત્વ કહેવાય છે. પદાર્થો અનંત છે તેનું સર્વથા જ્ઞાન તો વિરલ મહાત્માઓનેજ થાય છે. તે જ્ઞાન મ્હને પણ થાઓ એમ ઇચ્છા રાખું છું. હાલ તો મારી સમજણ પ્રમાણે દેવ ગુરૂ અને ધર્મનું યથાશક્તિ જ્ઞાન મેળવી તેની શ્રદ્ધા માટે નીચે પ્રમાણે પ્રતિજ્ઞા કરૂં છું.

૧. આજથી રાગ દ્વેષને સર્વથા જિતનાર અરિહંત તીર્થંકર અને સિદ્ધ ભગવાનને દેવ કરી માનીશ–શ્રદ્ધીશ.

૨. પાંચ મહાવ્રતને પાલનાર કંચન કામનીના ત્યાગી શ્રમણ નિર્ગ્રંથને ગુરૂ કરીને માનીશ, શ્રદ્ધીશ.

૩. વીતરાગે પરૂપેલા આત્મોન્નતિનાં સાધનો–(દાનશીલ તપ અને ભાવ વિગેરે)ને ધર્મ કરીને માનીશ, શ્રદ્ધીશ.

૪. તે સિવાય કુદેવ, કુગુરૂ અને કુધર્મને આત્મસાધક તરીકે માનીશ, વાંદીશ, પૂજીશ નહીં.

૫. મિથ્યા દેવ-દેવલાં, નદી, પહાડ, લૌકિક પર્વો, હોળી, તાબુત વિગેરેની માનતા સાનતા કરવામાં કે વાંદવા પૂજવામાં ધર્મ શ્રદ્ધીશ નહીં.

આગાર.

૧. લૌકિક વ્યવહાર, કુલાચાર કે ગચ્છ પરંપરાથી કુલદેવી, ગોત્રજ, પૂર્વજાદિકની માનતા સાનતા, નિવેદ વિગેરે કરવા પડે તે સંસાર ખાતે માનીશ પણ મોક્ષ ખાતે નહીં.

૨. રાજા, દેવતા, નાત, અટવી વિપત્તિ, બલાત્કાર અને માતપિતાદિ કુટુંબને કારણે, બીજાને વાંદવા પડે, તેનો આગાર–એ રીતે મિથ્યાત્વ વોસિરાવી સમકિત મહાપુરૂષ શ્રી

સ્વામી સમક્ષ સ્વીકાર્યું છે તે સમજણ પ્રમાણે પાળીશ.

સમકિતના પાંચ અતિચાર.

૧. **શંકા**—આપ્ત વચન સત્ય હશે કે અસત્ય? એવી શંકા રાખવી નહીં.

૨. **કાંક્ષા**—મિથ્યા માર્ગના આડંબરમાં મોહ પામી લલચાવું નહીં.

૩. **વિચિકિત્સા**.—કરણીના ફળમાં સંદેહ રાખવો નહીં.

૪. **પાખંડ પ્રશંસા**:—પાખંડીઓના પાખંડની પ્રશંસા કરવી નહીં.

૫. **પાખંડ સંસ્તવ**.—ધર્મ નિમિત્તે પાખંડીઓનો સંસ્તવ પરિચય કરવો નહીં.

પ્રથમ પ્રાણાતિપાત વિરમણ વ્રત.

૧. સૂક્ષ્મ એકેંદ્રિય, બે ઇંદ્રિય, ત્રણ ઇંદ્રિય, ચઉરિંદ્રિય, અને પંચેંદ્રિય જીવને જાણી જોઇને ખાસ મારવાની બુદ્ધિથી હણવા હણાવવાના પચ્ચખાણ.

આગાર.

૧. કોઇ ખુની માણુસ કે ઝેરી અથવા ઘાતકી જાનવર પોતાનું અથવા બીજા કોઇનું જાન લેવા ઉપર આવી જાય તે વખતે પોતાના અગર અનુકંપાથી બીજાના પ્રાણ બચાવવાની ખાતર તેને શિક્ષા આપવાનો માર્ગ લેવો પડે અથવા બલાત્કાર ગુજારનાર કે જાન-માલ લુંટનારને જાનમાલ અને શીલ બચાવવાની ખાતર સજા પહોંચાડવી પડે તો આગાર.

૨. રાજ્યની નોકરીને અંગે કાયદાની રૂએ ગુન્હેગારને સજા કરવી કરાવવી પડે કે સેશનમાં અભિપ્રાય આપવો પડે તો આગાર.

૩. ઉપરીના હુકમથી કે રાજાના દબાણથી કોઇ તેવી ચીઠી—હુકમનો અમલ કરવો કરાવવો પડે તો આગાર.

૪. પોતાના કે આશ્રિત મનુષ્ય અથવા જાનવરના શરીરમાં કીડા પ્રમુખ પડયા હોય તેની પીડા દૂર કરવા દવા વિગેરેનો ઉપચાર કરવો કરાવવો પડે તો આગાર.

૫. વિષયાદિ સેવતાં કે મોરી, જાજરૂમાં લઘુનીત વડીનીત કરતાં સમુર્છિમની વિરાધના થાય તો તેનો આગાર.

૬. રસ્તે ચાલતાં, ગાડી પ્રમુખ હાંકતાં, ખેતીનું કામકાજ કરતાં, વ્યાપાર પ્રસંગે દાણા વિગેરેની ઉથલપાથલ કરતાં, રસોઇ આદિ પ્રસંગે અગ્નિનો આરંભ કરતાં, નદી–નવાણ ઉતરતાં, નિદ્રામાં આલોટતાં એમ અનેક પ્રકારે ક્રિયા કરતાં સ્થાવરાદિકની નેશ્રાયે કોઇ ત્રસ જીવની વિરાધના થાય તો તેનો આગાર.

પંચ સ્થાવરની મર્યાદા.

પૃથ્વી.

૧. મકાનો નવાં ચણાવવાં પડે તો જાવજીવ સુધી નં.
જુનાં મકાનો પાડી ફરીથી ચણાવવાં પડે અને તેમાં ખાળ, મોરી, બારી બારણાં પ્રમુખ નંખાવવાં પડે, રીપેર કરાવવાં પડે તો વરસ એકે નં.

૨. ધાન્ય રાખવાને, કોઇ વસ્તુ દાટવાને કે ભોંયરાં ખોદવાને કે બીજા કોઇ કારણે જમીન ખોદવી ખોદાવવી પડે તો લાંબી ગજ પહોળી ગજ ઉંડી ગજ

૩. કોલસા, ધાતુ, પત્થર પ્રમુખની ખાણ ખોદાવવી પડે તો ઘર અર્થે જાવજીવ સુધી નં. વ્યાપાર અર્થે વરસ એકે નં.

૪. જમીન ખેડવી ખેડાવવી પડે તો વરસ એકે વિઘાં

૫. સડક, પૂલ, નહેરો, માર્ગ બાંધવા બંધાવવા પડે તો વરસ એકે માઇલ

૬. કુવા, વાવ પ્રમુખ કરવા કરાવવા પડે તો જાવજીવ સુધી નં.

૭. ખારો, ખડી, મીઠું, હીંગલો, હરીયાલ, ગેરૂ, ફટકડી, સિંધવ વિગેરે સચિત્ત પૃથ્વીની પરચુરણ **ચીજો** ઘરકામમાં વાપરવા માટે જોઇએ તો વરસ એકે મણ

૮. ઘરકામ માટે ચુનો, માટી, પત્થર, કાંકરા, રેતી, કે મરડમાટી પ્રમુખ વરસ એકે ગાડાં

૯. ઘંટી, પાણીઆરાં, છિપર, ખરલ, ઓરસિયા પ્રમુખ નવાં લેવાં પડે તો વરસ એકે નંગ

આગાર.

વનસ્પતિ આદિના આરંભ સમારંભ કરતાં, હાલતાં, ચાલતાં, વસ્તુ લેતાં, મૂકતાં, વાળતાં, ચોળતાં જે કાંઈ સચિત્ત પૃથ્વીની હિંસા થાય તેનો આગાર.

પાણીની મર્યાદા.

૧. ઘરમાં હંમેશના વપરાશ માટે પાણી ભરવું ભરાવવું પડે તો દિન એકે હેલ નં.
૨. વિવાહ, વરો કે મિજમાનીના પ્રસંગે કામ પડે તો હેલ નં. પખાલ કે ગાડા નંગ.
૩. પોટલો બાંધીને ધોવા, ન્હાવા જવું પડે તો માસ એકે વાર તે ઉપરાંત નિયમ તેમાં અશુચી તથા સ્નાન-સૂતકનો આગાર.
૪. ખેતીવાડીના કામમાં કોશ જોડાવવા પડે તો દિન એકે કોશ
૫. મકાનના બાંધકામમાં, તથા તેના રીપેર કામમાં પાણી ભરવું ભરાવવું પડે તો દિન એકે બેડાં નંગ.

આગાર.

૧. લાય-પ્રલાયને કારણે, કૂવા પ્રમુખમાં પડી ગયેલી વસ્તુ કાઢવાના કારણે, જાન માલ બચાવવાના કારણે મર્યાદા ઉપરાંત પાણીનો આરંભ કરવો પડે તો આગાર.
૨. વર્ષાદમાં ચાલતાં, નદી, સમુદ્ર પ્રમુખ ઉતરતાં, જનાવરોને પાણી પાતાં, ગૃહાદિકમાં ભરાયેલું પાણી ઉલેચતાં, પાણીનો આરંભ થાય તેનો આગાર.

અગ્નિની મર્યાદા.

૧. ચાલુ રસોઇ કરવી કરાવવી પડે તો દિન એકે ચૂલા ચૂલડી

નં. તે ઉપરાંત નાત, સંઘ કે મિજમાની પ્રસંગે અધિક આરંભ કરવો પડે તો તેનો આગાર.

૨. ચાલુ *દીવા બત્તી પ્રમુખ કરવા કરાવવા પડે તો દિન એકે નં. દીવાળી પ્રસંગે નં. તે ઉપરાંત ઓચ્છવ મોચ્છવ કે રાજ્યહૂકમે રોશની કરવી પડે તેનો આગાર.

૩. શોખ નિમિત્તે દારૂની રમત ફોડવી નહીં, વિવાહ, ઓચ્છવ કે રાજ્યના હૂકમે ફોડવી પડે કે બચ્ચાંઓના કારણે કે દીવાળીના રિવાજ પ્રમાણે ફોડવી ફોડાવવી પડે તો વરસ એકે દિવસ

૪. મંદવાડ, સુવાવડ કે ટાઢને કારણે સગડી-હીબડી પ્રમુખ કરવી પડે તો દિન એકે નંગ

૫. કારણસર ધૂણી પ્રમુખ કરવી પડે તો દિન એકે નં.

૬. ધૂપ કરવો પડે તો દિન એકે રૂપિઆભાર.

૭. મીણબત્તી તથા અગરબત્તી પ્રમુખ ઉખેવવી પડે તો દિન એકે નંગ

૮. દીવાસળી ઘસવી પડે તો દિન એકે સળી

૯. વિવાહ પ્રસંગે રામણદીવા પ્રમુખ કરવા પડે તો દિન એકે નંગ

આગાર.

અગ્નિ એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે મૂકતાં, લાય પ્રમુખ ઓલવતાં, કોઇ મામલા પ્રસંગે બંદૂક પ્રમુખ ફોડતાં, કારણસર ડાંભ પ્રમુખ દેતાં, દવાદિકના કારણે ભઠ્ઠી પ્રમુખ કરતાં, લોહાર પ્રમુખને ત્યાં કામકાજ કરાવતાં અગ્નિની હિંસા થાય તેનો આગાર.

---

* બળતા દીવાની અંદર તેલ પૂરવું પડે કે વાટ ઉમેરવી પડે તો તે એકજ દીવો ગણાય.

વાયરાની મર્યાદા.

૧. જેથી વાયરાની હિંસા થાય તેવાં ઉપકરણો વાપરવા પડે તેની મર્યાદા. હિંડોલાખાટ દિન એકે નંગ પંખા ન્હાના મ્હોટા નંગ વિંજણા નંગ ખાંડણી સાંબેલાં નંગ રેંટીયા નંગ ફાળકા નંગ સુપડાં નંગ સાવરણા સાવરણી નંગ ખાંડણી દસ્તા નંગ પાળણાં ઘોડીઆં નંગ ખરલ, છીપર, ઓરસીયા નંગ આખડીયા વેલણ નંગ હારમોનીયમ, પીયાનો, ફોનોગ્રાફ, સારંગી, તબલા પ્રમુખ વાજીંત્ર નંગ તે ઉપરાંત નિયમ.

આગાર.

બચ્ચાંઓને કારણે પતંગાદિક ઉડાડતાં, સંસાર અર્થે ધ્વજા પ્રમુખ ચડાવતાં, ધામ-ગરમીથી શરીર ઉપર પવન નાખતાં, હરકોઇ ધંધો કરતાં કરાવતાં વસ્તુ એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે મૂકતાં, શારીરિક દરેક ચેષ્ટા-ક્રિયા કરતાં વાયરાની હિંસા થાય તેનો આગાર.

વનસ્પતિની મર્યાદા.

૧. પોતાનાં ઢોર નિમિત્તે લીલા ઘાસના ભારા લેવા લેવરાવવા પડે તો દિન એકે નંગ

૨. લીલો ચારો લેવો પડે તો વરસ એકે ગાડાં

૩. ખેતર, વાડા, વાડી વિગેરેમાં સુડ, નિંદણ કરવું, કરાવવું પડે તો દિન એકે વિઘાં

૪. શાક, સુકવણી અથાણું વિગેરે માટે લીલોતરી લેવી લેવરાવવી પડે કે છેદવી છેદાવવી પડે તો દિન એકે મણ તેમાં કારજ-વરા, મિજમાની પ્રમુખનો આગાર.

૫. અથાણું આથવું પડે તો વરસ એક મણ
૬. સુકવણી કરવી પડે તો વરસ એક મણ
૭. પોતાની વાડી પ્રમુખનાં શાક, ફળ વિગેરે ઉતારવાં, ઉતરાવવાં પડે તો દિન એક મણ
૮. દળવું–દળાવવું, ભરડવું–ભરડાવવું પડે તો દિન એક મણ પલાળવું–પલાળાવવું પડે તો દિન એક મણ સોવું ઝાટકવું કે ઉપણવું પડે તો દિન એક મણ કાલાં ફોલવાં પડે તો દિન એક મણ શ્રીફળ ભાંગવાં પડે તો દિન એક નંગ સોપારી દિન એક નંગ સચિત્ત વસાણુ જીરૂં પ્રમુખ વાપરવું પડે તો દિન એક શેર
૯. પોતાનાં ખેતર, વાડીનાં ધાન્ય વિગેરે લણવાં–લણાવવાં પડે તો વરસ એક કળશી

આગાર.

પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિનો આરંભ કરતાં, હાલતાં–ચાલતાં, વસ્તુઓ લેતાં–મૂકતાં દુષ્કાલાદિકમાં દેહનિર્વાહ કરતાં. સંબંધી પ્રમુખને આદેશ કરતાં વનસ્પતિની હિંસા થાય તેનો આગાર.

પાંચ સ્થાવરની મર્યાદામાં આગાર.

ઉપર પ્રમાણે પાંચ સ્થાવરના આરંભની મર્યાદા કરી છે, તે ઉપરાંત નિયમ; તેમાં પાંચમા અને સાતમા વ્રતમાં જેની હદ બાંધી છે તેવા વ્યાપાર, કારખાનાં, કંટ્રાકટ કે નોકરીને અંગે અધિકારીના હુકમે કામકાજ કરતાં કે અનુકંપા નિમિત્તે પાંચ સ્થાવરની હિંસા થાય તેનો આગાર, તેમજ નાત, મહાજન કે બીજી કોઈ પંચાઉ સંસ્થાની વ્યવસ્થા કરવી પડે કે કોઈ સંબંધીના ટ્રસ્ટી તરીકે કામ

કરવું પડે, કોઈ કંપનીમાં ભાગ રાખવો પડે, શેર ખરીદવા પડે, કારખાનાં બંધાવવાં પડે તેને અંગે પાંચ સ્થાવરનો આરંભ થાય તેનો આગાર.

પ્રતિજ્ઞા.

ઉપર મુજબ પ્રથમ વ્રત બે કરણ ને ત્રણ જોગે કોટી છએ જાવજીવ સુધી પાળવું. તેમાં ભૂલ ચૂક-અનુપયોગ જરા પરવશપણાનો આગાર. તેના પાંચ અતિચાર ટાળવા.

૧. કોઈ પણ ત્રસ જીવને દ્વેષબુદ્ધિથી ગાઢે બંધને બાંધવા નહીં.
૨. નિર્દય બુદ્ધિએ માર મારવો નહીં.
૩. સ્વાર્થ વૃત્તિએ અંગ-ઉપાંગ છેદવા છેદાવવા નહીં.
૪. આગલાની શક્તિ ઉપરાંત ભાર ભરવો નહીં.
૫. કોઈને ભાત પાણીનો અંતરાય પાડવો નહીં, તેમ કોઈની આજીવિકા તોડવી નહીં.

બીજું. મૃષાવાદ વિરમણ વ્રત.

૧. સમાજમાં અપ્રતિષ્ઠા થાય, પંચમાં પ્રતીતિ જાય, કોઇને પણ મ્હોટું નુકસાન થાય અને ધર્મ તથા કુલને કલંક લાગે તેવા પ્રકારનું જુઠું બોલવું નહીં. તેના મુખ્ય પાંચ પ્રકાર છે.

૧. કન્યા નોકર કે કોઇ પણ માણસની ઉમ્મર કે ગુણ અવગુણ આશ્રી કોઇને છેતરવાના આશયથી છતું અછતું બોલવું-બોલાવવું નહીં.

૨. ગાય, ભેંસ, પાડા, બળદ, ઘોડા, હાથી પ્રમુખ જનાવરના ગુણ દોષ સંબંધી છતી અછતી વાત કરવી કરાવવી નહીં.

૩. જમીનના હક્ક આશ્રી આઘી પાછી વાત કરવી કરાવવી નહીં

૪. કોઇની થાપણ ઓળવવી-ઓળવાવવી નહીં.

૫. ખોટી સાક્ષી પુરવી, પુરાવવી નહીં.

આગાર.

ઉપરના પાંચ બોલમાં કોઇ જીવને બચાવવા માટે કે અધર્મી ક્રૂર માણસને શિક્ષા દેવરાવવા માટે કંઈ જુઠું બોલવું પડે તો આગાર.

આજીવિકા નિમિત્તે પરિણામની કચ્ચાઇથી કે હાસ્ય, ક્રોધાદિ પરિણામે, રાજ્ય હૂકમે નોકરીને અંગે સહજ આળ પંપાળથી બોલાઇ જવાય તો તેના આગાર.

બીજા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. ખબર વગર એકાએક કોઇના ઉપર આળ ચઢાવવું નહીં.

૨. કોઇની ખાનગી વાત ફેલાવવી નહીં.

૩. કોઇ સ્ત્રી પુરૂષની મર્મભેદક એબો ખુલ્લી કરવી નહીં.

૪. કોઇને જાણી બુજી ખોટો ઉપદેશ કે ખોટી સલાહ આપવી નહીં.
૫. ખોટા લેખ, ખોટાં ખત–પત્ર કે ખોટું નામું લખવું નહીં.

ત્રીજું. અદત્તાદાન વિરમણ વ્રત.

૧. ચોરવાની બુદ્ધિથી કોઇની વસ્તુ ચોરવી, ચોરાવવી નહીં.
૨. પોતાના હક્ક વગરની નિર્વંશીયાની મીલકત આઘીપાછી કરવી નહીં; પણ દુરૂપયોગ થતો અટકાવવાને અગર પરમાર્થમાં યોજવાની ખાતર કરવી પડે તો આગાર.
૩. ઠરાવ કરી લાંચ રૂશવત ખાવી નહીં. ન્યાયસર કોઇને લાભ મળતાં બક્ષીસ રૂપે આપે તેનો આગાર.
૪. લેતી દેતીમાં ભૂલથી કોઇની વધારે રકમ આવી જાય તે જણાયાથી ધણીને પાછી સોંપવી અગર ધર્માદામાં વાપરી નાંખવી, પણ પચાવી પાડવી નહીં.
૫. કોઇની પડી ગએલી કીંમતી ચીજ ધણીને પાછી સોંપવી અગર રાજ્યધોરણ મુજબ વર્ત્તવું.

આગાર.

૧. કોઈ સંબંધી કે મિત્ર પોતાના ઉપર વિશ્વાસ રાખતો હોય તેની ગેરહાજરીમાં કોઈ જરૂરી પ્રસંગે તેનું ઘર ઉઘાડી વસ્તુ લેવી પડે તો આગાર. પણ તે વાત ધણીને તુરત જાહેર કરવી જોઇએ.
૨. કોઈ નજીવી ચીજ, કાગળ, કલમ, સોપારી, દાંતણ, ઔષધિ પ્રમુખ લૌકિક વ્યવહારમાં ચોરીનો ગુન્હો ન ગણાય, તેવી રીતે માલીકની રજા સિવાય લેવાય તો આગાર.

૩. દાટયું-સાટયું ધન હાથ આવે તો રાજ્યધોરણ મુજબ કરવું. પોતાનો હક્ક પહોંચતો હોય તો પોતાના પરિગ્રહમાં ગણવું. વધે તો ધર્માદામાં વાપરવું.

ત્રીજા વ્રતના અતિચાર.

૧. ચોરેલી ચીજ જાણી બુઝી રાખવી રખાવવી નહીં.
૨. ચોરને ચોરી કરવામાં મદદગાર થવું નહીં.
૩. રાજ્યના કાયદા વિરૂદ્ધ ગુન્હાહિત કામ કરવું નહીં.
૪. તોલાં, માપ પ્રમુખ જાણીને ઓછાં, અધિકાં રાખવાં નહીં.
૫. ભેળ સંભેળ કરી એક પ્રકારની વસ્તુ બતાવી સર્વથા બીજા પ્રકારની આપવી નહીં.

ચોથું. મૈથુન વિરમણ વ્રત.

૧. પંચની સમક્ષ જેની સાથે પાણીગ્રહણ થયું છે તેવી સ્ત્રી કે ભર્ત્તારની સાથે માસ એકમાં દિવસ ઉપરાંત અબ્રહ્મ સેવવું નહીં.

૨. તે સિવાય દેવતા સંબંધી "દુવિહં તિવિહેણં" છ કોટીયે અને મનુષ્ય તિર્યંચ સંબંધી "એગવિહં એગવિહેણં" એક કોટીયે અબ્રહ્મ સેવવાના પચ્ચખાણ.

૩. દિવસના ભાગમાં વિષય સેવવો નહીં.

૪. સૃષ્ટિ વિરૂદ્ધ કાર્ય કરવું નહીં.

ચોથા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. વિવાહિત પણ કાચી ઉમ્મરની સ્ત્રી કે ભર્ત્તાર સાથે ગમન કરવું નહીં.

૨. સગપણ કરેલ પણ વિવાહ થયેલ નથી તેવી સ્ત્રી કે ભર્તાર સાથે ગમન કરવું નહીં.

૩. જેની સાથે અબ્રહ્મના પચ્ચખાણ છે તેની સાથે રમત ગમત કે કામક્રીડા કરવી નહીં.

૪. કુટુંબ તથા લાગતા વળગતા મિત્ર સિવાયનાં વિવાહ સગપણ જોડવાં નહીં. તેવી દલાલી કરવી નહીં.

૫. કામભોગની તીવ્ર અભિલાષા થાય તેવા પદાર્થો સેવવા નહીં.

પાંચમું. પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત.

૧. ઉઘાડી ધરતી, ખેતર, વાડી, વાડા, બાગ, બગીચા પ્રમુખ રાખવાં પડે તો વીંઘા ઘરેણે રાખવાં પડે તો વીંઘા

૨. ઢાંકી ધરતી ન્હાનાં મ્હોટાં મકાનો રાખવાં પડે તો નંગ

૩. રૂપું ઘડેલું–અણઘડેલું ઘર અર્થે જાવજીવ સુધી મણ સોનું ઘડેલું–અણઘડેલું શેર સોના રૂપા પ્રમુખ ધાતુનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂા. સુધી

૪. હીરા, માણેક પ્રમુખ તમામ જાતનું ઝવેરાત ઘર અર્થે જાવજીવ સુધી રૂ. સુધી. વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.

૫. મહોરબંધ નાણું પોતાના થકું જાવજીવ રૂ. સુધી વ્યાપાર અર્થે વ્યાજે લેવું દેવું પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી

૬. સર્વ જાતનું ધાન્ય ઘર અર્થે રાખવું પડે તો વરસ એકે મણ ધાન્યનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.

૭. નોકર, ચાકર, વાણોતર રાખવા પડે તો વરસ એકે જણ

૮. વિસ્તાર સહિત ગાય નં. ભેંસ નં. બકરી નં. બળદ નં. ઘોડા નં. ઊંટ નં. ગાડર નં.

૯. પેટી પટારા પ્રમુખ ઘરવખરો ઘરમાં આગળની હોય તે રૂ. સુધી. તે ઉપરાંત નવો લેવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધીનો.

૧૦. ગાડી, ગાડાં, વેલ, સગ્રામ, દમણીયાં પ્રમુખ રાખવા પડે તો નંગ.

૧૧. વહાણુ, મછવા પ્રમુખ રાખવા રખાવવા પડે તો નંગ

૧૨. જીન, મીલ, પ્રેસ પ્રમુખ કારખાનાં રાખવાં રખાવવાં પડે તો નંગ

૧૩. કાપડનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ.

૧૪. સુતર, ઉન, રૂ, કપાસ, કપાસીયાનો વ્યાપાર વરસ એકે રૂ.

૧૫. કરીયાણાં, ઔષધિ પ્રમુખનો વ્યાપાર વરસ એકે રૂ.

૧૬. વાસણ, કાચનો સામાન વિગેરેનો વ્યાપાર વરસ એકે રૂ.

૧૭. પરચુરણ દરેક જાતના વ્યાપાર કરવા પડે તો વરસ એકે રૂ.

આગાર.

ઉપર પ્રમાણે મર્યાદા બાંધી છે તે ઉપરાંત કોઈ લેહેણા લેખામાં ચીજ આવે તે વેચાય નહીં ત્યાંસુધી રાખવી પડે, અનુકંપાથી કોઈ દ્વિપદ, ચૌપદ રાખવાં પડે, કોઇ સંબંધી કે લાગતા વળગતાની મીલકતની વ્યવસ્થા કરવી પડે કોઈના ટ્રસ્ટી થવું પડે, પંચાઉ મીલકત સાચવવી પડે, નિરાધારનું રક્ષણ કરવું પડે, કંપનીમાં ભાગ રાખવો પડે, શેર ખરીદવા પડે, સંબંધી કે લાગતા વળગતાને વ્યાપાર સંબંધી સલાહ આપવી પડે, ગમે તે વ્યાપારની દલાલી કરવી પડે, નોકરી કરવી પડે, આજીવિકાનું બીજું સાધન ન મળતાં ગમે તે યોગ્ય વ્યાપાર કરવો પડે, તો આગાર.

પાંચમું વ્રત જાવજીવ સુધી કોટી ત્રણે ઉપયોગ રાખી પાળવું.

પાંચમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. ઉઘાડી અને ઢાંકી જમીનની બાંધેલી હદ પુરી થયા પછી બે મકાનોને એકરૂપ કરી ગણત્રીમાં ગાળમેળ કરવી નહીં.

૨. સોના રૂપાની હદ બાંધી છે તે પુરી થયા પછી ન્હાના દાગીના મ્હોટા બનાવી ગણત્રીમાં ન્યૂનાધિકતા કરવી નહીં.

૩. ધન, ધાન્યની હદ પૂરી થયા પછી બીજાને નામે પૈસા ચડાવવા નહીં. તેમ ધાન્યાદિનો સોદો કરી બીજાને ત્યાં પોતાનું કલ્પી રાખવું નહીં.

૪. દ્વિપદ, ચતુષ્પદની હદ થઈ રહ્યા પછી બીજાને નામે કલ્પી રાખવાં નહીં, તેમ ગણત્રીમાં ફેરફાર કરવો નહીં.

૫. ઘરવખરાની હદ પુરી થયા પછી વસ્તુઓની કિંમત ઓછી કલ્પી મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન કરવું નહીં.

છઠું દિક્ પરિમાણ વ્રત.

૧. પોતાના સ્થળથી એકેક દિશાએ જળવાટે યા સ્થળવાટે જવું પડે તો ગાઉ સુધી, ઉંચે જવું પડે તો ગાઉ સુધી, નીચે ઉતરવું પડે તો ગાઉ સુધી તે ઉપરાંત સ્વઇચ્છાએ જઇ અઢારે પાપ સ્થાનક સેવવાં સેવરાવવાનાં જાવજીવ સુધી ૭ કોટીએ પચ્ચખાણ તેમાં વકીલ, વાણોતર મોકલી કે કાગળ, તાર, ટેલીગ્રાફથી માલ મંગાવવો પડે, કોઇને તેડવા મેલવા જવું પડે, અને ધર્મ કે પરમાર્થને કાજે જવું પડે તો આગાર.

છઠા વ્રતના પાંચ અતિચાર ટાળવા.

૧. ઉર્ધ્વ દિશાએ પ્રમાણ ઉપરાંત જવું નહીં.
૨. નીચે પ્રમાણ ઉપરાંત જવું નહીં.
૩. ત્રીછું પ્રમાણ ઉપરાંત જવું નહીં.
૪. દિશાઓના ગાઉ ભેગા કરી એક દિશાએ જવું નહીં.
૫. બાંધેલ પરિમાણની વિસ્મૃતિ કરવી નહીં.

સાતમું. ભોગોપભોગ પરિમાણ વ્રત.

ભોગ એટલે જે એક વાર ભોગવાય તે અનાજ, ફુલ, ફલ વિગેરે. ઉપભોગ એટલે જે એકજ ચીજ બહુ વાર ભોગવાય તે; લુગડાં, ઘરેણાં વિગેરે.

તેની મર્યાદા આ પ્રમાણે.

૧. શરીર લુહવાના ટુવાલ વિગેરે દિન એકે નંગ
૨. દાતણ કરવું પડે તો દિન એકે નંગ
૩. ન્હાવા ધોવામાં ઉપયોગી થાય તેવાં આંબળાં, અરીઠાં પ્રમુખ ફળ શેર
૪. મર્દન કરવાનું તેલ શેર
૫, પીઠી, ખારો, લોટ, કંકોડી, છાશ, માટી, છાણ પ્રમુખ અભિંગન શેર
૬. સ્નાન માસ એકે દિન તે ઉપરાંત કારણ વિશેપનો આગાર.
૭. પ્હેરવા, ઓઢવાનાં વસ્ત્રો દિન એકે નંગ ગજ
તે ઉપરાંત સંઘટા ફરસનાનો આગાર.
૮. વિલેપન દ્રવ્ય ચંદન, કેશર વિગેરે શેર
૯. સુંઘવાનાં ફુલ, તમાખુ પ્રમુખ દિન એકે રૂપિયાભાર
૧૦. ઘરેણાં પોતાનાં તથા પારકાં રૂ. સુધીનાં ઉપરાંત નિયમ.
૧૧. સંસાર અર્થે ધુપ કરવો પડે, લુગડાંને ધુપ દેવો પડે તો શેર
૧૨. કાવો, રાબડી, ઉકાળેલું દૂધ પ્રમુખ શેર કેરી ચીજનો

કેફ કરવો નહીં. કારણે આગાર.

૧૩. સુખડી, મિઠાઈની જાત ખાવાને માટે શેર

૧૪. લાસુ ધાન્ય, ઘઉં, બાજરો પ્રમુખ શેર

૧૫. કઠોળ, ધાન્ય, મગ, ચણા પ્રમુખ શેર

૧૬. વિગય તે દૂધ શેર દહીં શેર ઘી શેર
મલાઇ શેર તેલ શેર ખાંડ શેર સાકર શેર
ગોળ શેર મહા વિગય દારૂ, માંસ, મધ ને માખણ એ ચારેનાં પચ્ચખાણ. પણ દવાના મિશ્રણમાં તથા છાશમાં માખણ આવે તેનો આગાર.

૧૭. શાક જે લીલોતરીનું ખપે છે તે દિન એક શેર

લીલોતરીની જાતિની તપસીલ.

૧ ચોળાની સીંગ	૧૩ તુરીઆ (ઘીસોડા)
૨ ગુવારની સીંગ	૧૪ કાકડી
૩ ભીંડાની સીંગ	૧૫ દૂધી
૪ સેકટા (સરગવા)ની સીંગ	૧૬ નઈ (મીઠી તુંબડી)
૫ ખીજડાની સીંગ	૧૭ ચીભડાં
૬ મગની સીંગ	૧૮ કારેલાં
૭ મઠની સીંગ	૧૯ કંકોડાં
૮ વટાણાની સીંગ	૨૦ રીંગણાં
૯ વાલની સીંગ	૨૧ તિંડોલા (ઘોલા)
૧૦ તુવેરની સીંગ	૨૨ તરબુચ (કાલિંગા)
૧૧ ચણાની સીંગ	૨૩ ગલકાં
૧૨ ઇંદ્રજવ (કડાફલી) ની સીંગ	૨૪ સાકર કોહળું.

૨૫ પોપૈયાં (કાઠ ચીભડાં)
૨૬ કોઠીંબડાં
૨૭ મોગરી, મોગરા
૨૮ વાલપાપડી
૨૯ તમેટા
૩૦ પરવર

ભાજી.

૩૧ તાંદલજાની ભાજી
૩૨ ઢીમડાની ભાજી
૩૩ મેથીની ,,
૩૪ સુવાની ,,
૩૫ રાઈ (સરસવ)ની ,,
૩૬ કલમની ,,
૩૭ ટાંકાની ભાજી.
૩૮ કડલી (કુરલી)ની ભાજી
૩૯ કોબીની ,,
૪૦ લુણીની ,,
૪૧ અકલકરાની ,,
૪૨ ગલજીભી (ભોંથાથરી)ની ભાજી

પાન.

૪૩ અજમાનાં પાન
૪૪ પોથીનાં પાન
૪૫ અળવીનાં પાન
૪૬ નાગરવેલનાં પાન
૪૭ મૂળાનાં પાન
૪૮ ભીંડીનાં પાન
૪૯ તુલશીનાં પાન
૫૦ મીઠા લીંબડાનાં પાન
૫૧ કોથમી
૫૨ ફુદીનો

ફૂલ.

૫૩ મરેઠીનાં ફૂલ લીલાં
૫૪ ગુલાબનાં ફૂલ લીલાં

ફળની જાતિ.

૫૫ લીલાં શ્રીફળ
૫૬ લીલી ખારેક
૫૭ લીલી બદામ
૫૮ લીલી સોપારી
૫૯ લીલી દ્રાક્ષ
૬૦ લીલાં મરચાં
૬૧ લીલી વરીયાળી
૬૨ આંબલીના લીલા કાતરા.

૬૩ રામફળ
૬૪ સીતાફળ
૬૫ જામ ફળ (જમરૂખ)
૬૬ કેરી
૬૭ કેળાં
૬૮ દાડમ
૬૯ લીંબુ
૭૦ બીજોરાં (દોડીંગા)
૭૧ નારંગી
૭૨ સફરજંદ
૭૩ ચાંપા
૭૪ અનારસ
૭૫ કમરક
૭૬ કોઠ
૭૭ ટીંબરૂ
૭૮ અંજીર
૭૯ ગુંદા
૮૦ પીલુ
૮૧ રાયણ
૮૨ સીંગોડાં
૮૩ ઘી તેલાં
૮૪ બોર મ્હોટાં, ન્હાનાં
૮૫ બોર ખારેકી
૮૬ જાંબુ
૮૭ આમળાં
૮૮ ફાલસાં
૮૯ ગણગેટા
૯૦ ઢામણાં
૯૧ રાયડોડી.

સાંઠા.

૯૨ શેરડીનો સાંઠો
૯૩ જારનો સાંઠો

પોંક.

૯૪ જારનો પોંક
૯૫ બાજરીનો પોંક
૯૬ ઘઊંનો પોંક
૯૭ મકાઈના દોડા
૯૮ ચણાના ઓળા

અથાણું.

૯૯ કેરીનું અથાણું
૧૦૦ કેરડાનું ,,
૧૦૧ બાવળીઆનું ,,
૧૦૨ ડાળાનું ,,
૧૦૩ શેલડાનું ,,
૧૦૪ પરબતીરાઈનું ,,
૧૦૫ કરમદાનું અથાણું.
૧૦૬ ખારેકનું ,,
૧૦૭ ખાખટીનું ,,
૧૦૮ લીલાં મરીનું ,,
૧૦૯ બીલીનું ,,
૧૧૦ વાંસનું ,,

દાતણ.

૧૧૧ બાવળનું દાંતણ
૧૧૨ આવળનું ,,
૧૧૩ બોરડીનું ,,
૧૧૪ લીંબડાનું ,,
૧૧૫ ઝીપટાનું ,,
૧૧૬ જેઠીમધનું દાંતણ
૧૧૭ લીલી સાંઠીનું ,,
૧૧૮ વડનું ,,
૧૧૯ જાંબુડાનું ,,
૧૨૦ વજદંતીનું ,,

કંદમૂળની જાત.

૧૨૧ ડુંગળી
૧૨૨ લસણ
૧૨૩ ગાજર
૧૨૪ સકરીઆં
૧૨૫ મૂળાના કાંદા
૧૨૬ આદુ
૧૨૭ ગરમર
૧૨૮ બટાટા
૧૨૯ સુરણ
૧૩૦ રતાળું
૧૩૧ લીલી હળદર
૧૩૨ થેક
૧૩૩ મગફળી (ભોંયસીંગ)
૧૩૪ કુંવાર.
૧૩૫ આલકુલ.

ઉપર પ્રમાણે લીલોતરીનું પ્રમાણ કર્યું છે, તે ઉપરાંત ઓસડ વેસડ, ભેળસેળ, અણઉપયોગ, ગાઢાગાઢ કારણ, સુકવણી, રસાવળ, મેવો, પલાળેલ કણ કઠોળ, દાંતણ, ચટણી અને પ્રવ્રજ્યાનો આગાર.

૧૮. બદામ, પિસ્તાં, ચારોલી પ્રમુખ સર્વ જાતિનો મેવો દિન એકે શેર

૧૯. જે જાતિનું ભોજન ખપે છે તે સર્વ પ્રકારનું દિન એકે શેર

૨૦. પાણી પીવા નિમિત્તે દિન એકે મણ

૨૧. મુખવાસ, સોપારી, એલચી પ્રમુખ દિન એકે શેર

૨૨. પગરખાં, બૂટ, મોજાં, ચપડા, સપાટ વિગેરે વરસ એકે જોડ

૨૩. વાહન ત્રણ પ્રકારનાં. ફરતાં, ચરતાં, તરતાં; તેમાં ફરતાં ગાડાં, વહેલ, રથ, સગ્રામ પ્રમુખ વાપરવાં પડે તો દિન એકે નંગ ચરતાં ઘોડા, ઊંટ, પાડા, હાથી, ખચ્ચર પ્રમુખ દિન એકે નંગ તરતાં આગબોટ, વહાણ, મછવા પ્રમુખ દિન એકે નંગ રેલગાડીનો આગાર.

૨૪. સુવા, બેસવાનાં આસન. ખુરશી, ટેબલ, પલંગ, પાટ, પાટલા, બાજોઠ, ઢોલીઆ પ્રમુખ દિન એકે નંગ

૨૫. સર્વ પ્રકારના સચેત દ્રવ્ય દિન એકે નંગ

૨૬. સચિત અચિત બંને જાતિના દ્રવ્ય દિન એકે નંગ ઉપરાંત નિયમ. એ છવીશ બોલની મર્યાદા કરી છે તે ઉપરાંત કોટી ત્રણે પચ્ચખાણ. તેમાં કોઈ બોલની મર્યાદા એક દિવસને બદલે એક માસ કે એક વરસની અનુકૂલતાએ કરવી હોય તો મરજી પ્રમાણે કરી લેવી. આ મર્યાદા પોતાની જાતની વપરાશને માટે છે.

સાતમા વ્રતના વીશ અતિચાર.
તેમાં ભોજનના પાંચ અતિચાર.

૧. જે સચિત્ત વસ્તુનો ત્યાગ કર્યો છે તે વસ્તુ પૂરેપુરી અચિત્ત થઈ ન હોય તો ખાવી નહીં.

૨. સચિત્ત મિશ્ર અચિત્ત હોય તે પણ ખાવી નહીં.
૩. અધુરૂં પકવેલું ખાવું નહીં.
૪. અવિધિએ પકવેલ ભડથા પ્રમુખ ખાવાં નહીં.
૫. જેમાં ખાવાનું થોડું અને નાંખી દેવાનું ઘણું તેવી તુચ્છ વસ્તુ ખાવી નહીં.

પંદર કર્માદાન.

૧. **ઇંગાલ કર્મ**—ચુનો, ઇંટ, નળીયાં, કોલસા વિગેરે જે ચીજો ભઠ્ઠીથી નિપજે છે તેની ભઠ્ઠી કરાવીને વેપાર ન કરવો. ઘર અર્થે આગાર. ખાણમાંથી કોલસા નીકળે છે તેનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. લુહાર, કુંભાર, કંસારા, સોનીનો ધંધો કરવો પડે અથવા તેની તૈયાર કરેલી ચીજોનો વ્યાપાર કરવો કરાવવો પડે તો વરસ એકે રૂ.
મીલ, જીન વિગેરે કારખાનાંને લગતા સામાનનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.
૨. **વનકર્મ**—લીલાં ઝાડનાં વન કપાવી આજીવિકા નિમિત્તે વ્યાપાર કરવાના પચ્ચખાણ. સુકાં લાકડાંનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ.
૩. **સાડી કર્મ**—દારૂ, ગળી પ્રમુખના સોડ કરી વ્યાપાર કરવો નહીં. ઘર અર્થે ગાર કરવી પડે, જલેબીનો આથો કરવો પડે તેનો આગાર.
૪. **ભાડી કર્મ**—ઘોડા, બળદ પ્રમુખ ભાડે આપવાનો વ્યાપાર કરવાના નિયમ. ઘરનાં હોય ને ભાડે આપવાં પડે તો આગાર.
૫. **ફોડી કર્મ**—સુરંગથી જમીન ફોડવાના ધંધાનો નિયમ. પોતાના

ઘર અર્થે પાણા વિગેરે કહડાવવા પડે કે પત્થરનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.

૬. **દંત વાણિજ્ય**—હાથીઓ મરાવી દાંતના વ્યાપારનો નિયમ. તૈયાર દાંતનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ.

૭. **કેશ વાણિજ્ય**—પશુ, પંખીના કેશ, પીછાં, ચર્મનો વ્યાપાર કરવો નહીં.

૮. **રસ વાણિજ્ય**—નીચ રસ મધ, માંખણ, દારૂ, માંસ, ચરબી ઇત્યાદિક વ્યાપારના પચ્ચખાણ. ઉચ્ચ રસ ઘી, ગોળ, ખાંડ, તેલ, સાકર પ્રમુખનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.

૯. **લખ વાણિજ્ય**—લાખ, સોરંગી, ફટકડી, ખાંખણ ઇત્યાદિકનો વ્યાપાર નવેસર કરવો નહીં. આગળનો હોય તો વરસ એકે રૂ. સુધી. ફટાકીયા પ્રમુખ દારૂનાં રમકડાંનો વ્યાપાર કરવો પડે તો રૂ. સુધી.

૧૦. **વિષ વાણિજ્ય**—જેથી જીવની ઘાત થાય તેવાં ઝેર, સોમલ પ્રમુખ અથવા શસ્ત્રનો આજીવિકા અર્થે વ્યાપાર કરવો નહીં. તેમાં અફીણનો વ્યાપાર કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. છરી, પાળી, ચપ્પુ પ્રમુખ હલકા હથિયારનો વ્યાપાર હોય ને કરવો પડે તો વરસ એકે રૂ. સુધી.

૧૧. **યંત્ર પીડન કર્મ**—મીલ, જીન, સંચા, ઘાણી, ચરખા, ચીચોડા પ્રમુખનો નવેસર વ્યાપાર કરવો નહીં. આગળનો હોય તો મીલ, જીન કે બીજાં કારખાનાં નં. આઢ કરવો પડે તો ચરખા નંગ જીનને ચરખે લોઢાવવું પડે તો વરસ એકે ગાંસડી રેંટીએ કાંતવું પડે તો વરસ એકે મણ ઘર અર્થે તેલની ઘાણી કઢાવવી પડે તો વરસ એકે નંગ

તે ઉપરાંત કારખાનામાં ધીરધાર કરવી પડે કે ભાગ રાખવો પડે તો આગાર.

૧૨. **નિલંછન કર્મ**—મનુષ્ય અને જનાવરનાં અંગ ઉપાંગ છેદી વ્યાપાર કરવાના પચ્ચખાણ. કોઇ રોગના કારણથી અવયવ છેદાવવા પડે તો આગાર.

૧૩. **દવાગ્નિ કર્મ**—જાણી બુઝીને કયાંય આગ લગાડવી નહીં. પર્વત પ્રમુખને નવરાવવા નહીં.

૧૪. **શોષણ કર્મ**—તળાવ, દ્રહ, નદી, સરોવર શોસવીને આજીવિકા કરવાના પચ્ચખાણ.

૧૫. **અસતા પોષણ**—શોખ કે વ્યાપારની ખાતર કુતરાં, બિલાડાં, કુકડાં, બાજ, તેતર, પોપટ વિગેરે હિંસક જીવને રાખવા નહીં. અનુકંપા અર્થે રાખવાં પડે તો આગાર.

એ પંદરે કર્માદાનમાં હરેક કોઈ વ્યાપાર કરવો પડે તો રૂ.   સુધી. કોઈ આડતીયાને માટે કે નોકરીને અંગે શેઠના હુકમથી કરવો પડે, તેમજ રાજાના હુકમથી કે પરવશપણે દુકાલ, વિષમ વિપત્તિને કારણે કરવો પડે તો આગાર.

વ્યસનો.

૧. જુગાર રમવું નહીં. માંસ ખાવું નહીં. દારૂ પીવો નહીં. વેસ્યાગમન કે પરસ્ત્રીગમન કરવું નહીં. શિકાર કરવો નહીં. ચોરી કરવી નહીં. ગાંજો, ચડસ પીવાં નહીં. અફીણ વ્યસન તરીકે ખાવું નહીં. આગળનું હોય તો માસ એકે રૂ.   સુધી. હોકા, ચલમ અને બીડી પીવી નહીં. આગળનું વ્યસન હોય ને કોઈ રીતે નીકળી શકે તેમ ન હોય તો દિન એકે વાર   ઉપરાંત નિયમ.

આઠમું. અનર્થ દંડ વ્રત.

૧. નિરર્થક આર્ત રૈદ્ર ધ્યાન ધ્યાવવું નહીં. આર્ત એટલે દુઃખ-વિપત્તિ પડ્યે કે મરણે ઝરણે અતિદીન બની આક્રંદન રૂદન કરવું નહીં. લોકાચાર પ્રમાણે કરવું પડે તેની જુદી વાત છે. તેમાં પણ જેમ બને તેમ ઘટાડો કરવો. રૈદ્ર એટલે બીજાનું ભુંડું ચિંતવવું નહીં. કદાચ પરિણામની લ્હેર ચાલી જાય તો જ્ઞાનબોધથી મન પાછું ખેંચી પશ્ચાત્તાપ કરવો. દુષ્ટ ધ્યાનના યોગે આપઘાત કરવો નહીં, એટલે કે કુવામાં પડી, ઝેર યા ગળાફાંસો ખાઇ કે હીરો ચુસી પોતાનું મરણ નીપજાવી આપઘાત કરવો નહીં. કોઇને ફાંસી દેવાતી હોય ત્યાં ખાસ જોવા જવું નહીં.

૨. પ્રમાદને વશે નિરર્થક જીવહિંસા થાય તેવી રીતે ઘી, તેલ, એઠનાં ઠામ ઉઘાડાં મૂકવાં નહીં. સમુર્છિમ ઉત્પન્ન થાય તેવી રીતે ગંદકી કરવી નહીં.

૩. હિંસાકારક શસ્ત્રોનો નિરર્થક સંગ્રહ કરવો નહીં.

૪. વગર કારણે જેને તેને પાપકારક ઉપદેશ આપવો નહીં; કે બદસલાહ આપવી નહીં.

આઠમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. કંદર્પ—કામવિકાર જાગે તેવી વાતો કરવી નહીં.

૨. કામક્રીડા, કુચેષ્ટા કરવી નહીં.

૩. યદ્વા તદ્વા મર્મભેદક વચન બોલવાં નહીં.

૪. હિંસાકારક અધિકરણો યોજવાં નહીં.

૫. ભોગોપભોગની વસ્તુ અધિક વધારવી નહિ.

નવમું. સામાયિક વ્રત.

૧. બત્રીશ દોષ ટાળી સામાયિક વરસ એકમાં   કરવાં. કોઈ કારણે ન બને તો જેમ વળે તેમ વાળીને કરવાં. જરા પરવશપણાનો આગાર.

દશમું. દેશાવકાશિક વ્રત.

૧. વરસ એકે દેશાવગાસિયા નંગ   કરવા. તે ન બને તો ચોઘડીયાં નં.   કરવા. તે ન આવડે તો બે સામાયિક ભેગાં કરી એક ચોઘડીયું વાળવું. તે ન બને તો સંવર નંગ   કરવા. જરા પરવશપણાનો આગાર.

અગીઆરમું. પૌષધ વ્રત.

૧. વરસ એકમાં પરિપૂર્ણ પૌષધ   કરવા. કારણ પ્રસંગે ન બની શકે તો પચીશ સામાયક છઠ, પાંચ ઉપવાસ, આઠ દિવસ છતે જોગે બ્રહ્મચર્ય પાળી, કે આઠ દિવસ લીલોતરીનો ત્યાગ કરી, પોસો એક વાળવો. જરા પરવશપણાનો આગાર.

બારમું. અતિથિ સંવિભાગ વ્રત.

૧. સાધુ સાધ્વીને નિર્દોષ આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્ર, ઓસડ–વેસડ વિગેરે કલ્પતી ચીજો જોગ મળ્યે ભક્તિભાવથી વ્હોરાવવી. જોગ ન મળે તો ભાવના ભાવવી.

બારમા વ્રતના પાંચ અતિચાર.

૧. સુઝતી વસ્તુ સચિત્ત વસ્તુ ઉપર મૂકવી નહીં.
૨. સુઝતી વસ્તુ સચિત્ત વસ્તુથી ઢાંકવી નહીં.
૩. સમય ચુકાવવો નહીં.
૪. પોતાની વસ્તુ બીજાની કરી રાખવી નહીં. અગર સાધુ–સાધ્વીનો જોગ મળ્યે બીજાને હૂકમ ન કરતાં પોતાની જાતે જ વ્હોરાવવું.
૫. દાન આપીને મચ્છર ભાવ કે પશ્ચાત્તાપ કરવો નહીં.

એ રીતે સમકિતપૂર્વક વ્રત મહાપુરૂષશ્રી

પાસે સંવત્ ૧૯

વારે આદર્યા છે

તે દ્રવ્યથકી જે જે દ્રવ્યની મર્યાદા કરી છે તે પ્રમાણે, ક્ષેત્રથકી આખા લોક પ્રમાણે, કાલથકી જાવજ્જીવ સુધી, ભાવ થકી જે જે વ્રતની જે જે કોટી કહી છે તે તે કોટીએ ઉપયોગ રાખી છતી શક્તિએ પાળીશ, પાર પ્હોંચાડીશ. તેમાં જરા, પરવશપણા, રાજ્ય હૂકમ, નોકરીને અંગે, માલિકનો હૂકમ, દુકાળ, વિષમ વિપત્તિ, બલાત્કાર, ભૂલચૂક, અણઉપયોગ, સર્વથા અસમાધિના કારણનો આગાર છે. કોઈ બોલમાં વધારો કરવો પડે તો વરસ નો આગાર છે. ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

પરિશિષ્ટ.
સંક્ષેપ રૂચિવાળાઓને માટે
ટુંકામાં બાર વ્રતો.

૧ **પ્ર. વ્રત**. જાણી બુઝી દ્વેષબુદ્ધિથી ત્રસજીવની વગર અપરાધે હિંસા નહીં કરૂં. આરંભ પરિગ્રહે જયણા.

૨ **બી. વ્રત.** માણસ જનાવર અને જમીન આશ્રી કોઇને વધારે નુકસાનકારક રીતે જુઠું નહીં બોલું. પારકી થાપણ નહીં ઓલવું. મ્હોટી ખોટી સાક્ષી નહીં ભરૂં.

૩ **ત્રી. વ્રત.** ગાંઠ છોડી, ખીસા કાતરી, વાડ તળપી, ધાડ પાડી, તાળાં ઉઘાડી, ખાતર પાડી, કોઇની ચોરી નહીં કરૂં. ચોરેલી ચીજ જાણી બુઝી નહીં લઉં, ચોરને ચોરી કરવામાં મદદ નહી કરૂં. રાજય વિરૂદ્ધ દાણ ચોરી પ્રમુખ નહીં કરૂં. આગળથી ઠરાવ કરી રૂશવત નહીં લઉં.

૪ **ચો. વ્રત.** પરદારનો ત્યાગ અને સ્વદારકે સ્વપતિનો એક માસમાં દિવસ ઉપરાંત નિયમ. સૃષ્ટિવિરૂદ્ધ કર્મ નહીં કરૂં. દિવસે અબ્રહ્મ નહીં સેવું.

૫ **પાં. વ્ર૦** જેની કિંમત થઇ શકે તેવી સ્થાવર અને જંગમ એકંદર રૂ. ની મીલકત ઉપરાંત પરિગ્રહ નહીં રાખું. વ્યાપારાદિ પ્રસંગે બીજાના પૈસા વ્યાજે રાખવા પડે તેનો આગાર

૬. **છઠું વ્રત**—પોતાના સ્થાનથી ચારે દિશાએ ગાઉ ઉંચે ગાઉ નીચે ગાઉ ઉપરાંત પોતાની જાતે જઈ પાંચે આશ્રવ સેવવાનો ત્યાગ પરમાર્થને કારણે કે કોઇને લેવા મૂકવા જવું પડે તો આગાર.

૭. **સાતમું વ્રત**—બનતા સુધી પોતાને ખાવા, પીવા, વાપરવાની ચીજોની નીચે પ્રમાણે ધારણા કરીશ.

૧. સચિત વસ્તુ એક દિવસમાં   ખપે ઉપરાંત નિયમ.

૨. સચિત અચિત દ્રવ્ય નંગ.

૩. વિગય ઘી, તેલ, દૂધ, દહીં, મલાઈ વિગેરે શેર

૪. પગરખાં, મોજા વિગેરે જોડ નંગ

૫. તંબોળ, પાન–સોપારી, બીડી વિગેરે મુખવાસ દિન એકે વાર

૬. વસ્ત્ર તનામ જાતનાં નંગ

૭. સુંઘવાની વસ્તુ શેર

૮. ગાડાં. ગાડી. સગરામ, ઘોડા, ઊંટ, ખચ્ચર વિગેરે નંગ તેમાં રેલગાડી કે સ્ટીમરનો આગાર

૯. શય્યા, પલંગ, ખુરશી, બાંક વિગેરે આસન નંગ

૧૦. વિલેપન કરવા યોગ્ય વસ્તુ શેર

૧૧. ઘરેણાં પોતાનાં તથા પારકાં રૂ   સુધી

૧૨. ભોજન જે જાતિનું ખપે છે તે શેર

૧૩. પાણી પીવાને મણ   સ્નાન માટે મણ   કારણ પ્રયોગનો આગાર.

૧૪. લીલોતરીની જાત દિન એકે શેર

દારૂ, માંસ ખાઇશ નહીં. દવાના મિશ્રણનો આગાર. તેમજ કારણ વગર મધ માંખણ પણ ખાઇશ નહીં. ગાંજો, ભાંગ, ચડસ વિગેરે કેફી ચીજોનું વ્યસન કરીશ નહીં, શરીરના કારણનો આગાર.

વ્યાપારની મર્યાદા.

આર્યજાતિને ન છાજે તેવા નિન્દ્ય વ્યાપાર નહીં કરૂં. બીજી રીતે નિર્વાહ ચાલતો હોય તો તેવા વ્યાપારીની નોકરી નહીં કરૂં.

જે ધંધામાં અનહદ જુઠ કે બેહદ પાપ હશે તે બનતા સુધી નહીં કરૂં તંગીનો આગાર.

૮. આ૦ વ્રત. આર્ત, રૌદ્ર, ધ્યાન પાપોપદેશ, વિકથા, વિગેરે ઓછાં કરવા કે ટાળવાની ઉમેદ રાખું છું.

૯. ન૦ વ્રત. વરસ એકમાં સામાયિક કરીસ જરા પરવશ પણાનો આગાર રહી જાય તો જેમ વળે તેમ વાળીને કરીશ.

૧૦. દ૦ વ્રત. વરસ એકમાં દેશાવગાસિયા કરીશ.

૧૧. અ૦ વ્રત. વરસ એકમાં પોષા કરીશ જરા, પરવશ-પણાને આગાર

૧૨. બા૦ વ્રત. સાધુ, નિર્ગંથનો જોગ મળ્યે નિર્દોષ આહાર, પાણી, વસ્ત્ર, પાત્રાદિ વ્હોરાવું જોગ ન મળ્યે ભાવના ભાવું.

એ રીતે વ્રત સં૦ મહારાજશ્રી

પાસે આદર્યા છે. તે ઉપયોગ રાખી જાવ જીવ સુધી યથા શક્તિ પાળીશ; પણ તેમાં જરા, પરવશપણે નોકરી, રાજ્ય હુકમ, દુકાલ, તંગી, બલાત્કાર સર્વથા અસમાધિનો આગાર છે.

પ્રાસંગિક શિક્ષા વચનો.

(વ્રત પહેલું.)

૧. ખોરાક માટે કે વ્યાપાર અર્થે તેવા ધાન્યનો સંગ્રહ કરવો નહીં; કે જેમાં જીવાત પડે. તેમ સસ્તે ભાવે મળે તેટલા ખાતર તેવું સડેલું જીવાતવાળું ધાન્ય ખરીદવું નહીં. તેથી શરીરમાં રોગાદિ ઉત્પન્ન થાય છે. અને ત્રસ જીવની હિંસા લાગે છે.

૨. સડેલાં લાકડાં અને છાણાં. ઈંધણાં પ્રમુખને આશ્રી જીવાત રહે છે માટે તે જોયા, તપાસ્યા, ખંખેર્યા, પુંજ્યા વિના વાપરવાથી ત્રસ જીવોનો સંહાર થઇ જાય. તેથી તપાસ્યા વિના વાપરવાં નહીં. તપાસીને પણ જ્યાં ત્યાં ખંખેરવાં નહીં. ખંખેરવા, પુંજવા છતાં પણ લાકડાંની અંદરના જીવો નીકળી શકતા નથી માટે સડેલાં લાકડાંને ન બાળતાં એકાંતમાં મૂકી દેવાં, એજ વધારે સારૂં. તેમજ તેવાં લાકડાં ખરીદવાં પણ નહીં.

૩. જેમાં કીડી, માખી પ્રમુખ પડે તો મરી જાય તેવા ઘી, તેલ, એઠ વિગેરેનાં ઠામ, ઉઘાડાં રાખવાં નહીં. અને જ્યાં ત્યાં રખડતાં રાખવાં નહીં.

૪. ચૂલો, પાણીઆરૂં, ઘંટી, ખાંડણી અને જમવાનું સ્થાન એટલાં ઠેકાણાં ઉપર ચંદરવો ન બાંધવાથી ચોમાસાની ઋતુમાં ઉપરથી પડતા કુંથવા વિગેરેની હિંસા થાય છે, એટલુંજ નહીં પણ ઝેરી જનાવરની લાળ, ગરલ પડતાં શરીરને પણ જફા લાગે છે; માટે ચંદરવા બાંધવા લોભ અને આળસનો ત્યાગ કરવો.

૫. અણગળ પાણી પીવું, વાપરવું નહીં. ગળ્યા પછી સંખારો જ્યાં ત્યાં ફેંકી દેવો નહીં. એટલું ધ્યાન રાખવું જોઇએ કે ખારા પાણીના પોરા મીઠા પાણીમાં અને મીઠા પાણીના ખારા પાણીમાં જીવી શકતા નથી. જે નવાણના પોરા હોય તેને તે નવાણમાંજ નાખવાથી જીવતા રહી શકે છે.

૬. વિકલેન્દ્રિય જીવ ગમે તેટલા ચટકા મારતા હોય તોપણ તેને અપરાધી ગણીને મારવાનો હક્ક શ્રાવકે રાખ્યો નથી, માટે માંકડવાળાં ગોદડાં, ગાદલાં, ખાટલા પ્રમુખ તડકે નાખવાં કે ઝુડવાં નહીં. કેમકે કોમળ જીવો તડકામાં તડ દઈ ને ફાટી જાય છે. માટે પ્રથમથી એવા ઉપાયો લેવા કે માકડ ઉત્પન્નજ ન થાય. અને ઉત્પન્ન થયા તો પછી તે ઉપકરણની યતના કરવી.

૭. એઠ પાણી ઘર આગળ જ્યાં ત્યાં નાંખવાથી માખીઓ, મચ્છર વિગેરે જંતુઓ ભેગા થાય છે, અને મરે છે, હવા બગડે છે તેથી દ્રવ્યે અને ભાવે નુકશાન થાય છે, માટે ગંદકી કરવી નહીં.

૮. વાળવાનાં સાવરણી, સાવરણા કઠોર રાખવાં નહીં. તેથી કોમળ જીવ મરી જાય છે.

૯. જ્યાં સુધી સુકી જમીનનો જોગ મળે ત્યાં સુધી ખાળ, મોરીમાં ઝાડો, પેશાબ કરવા નહીં. તેથી સમુર્ચ્છિમની હિંસા થાય છે. અને ખરાબ હવાથી શરીર બગડે છે.

૧૦. ખાવા-પીવાની જે ચીજોનો રસ ચલિત થઈ ગયો હોય, વર્ણ ગંધ બદલાઈ ગયા હોય, લાળ દેખાતી હોય, લીલફુલ પ્રમુખ

ચડેલી હોય તે ચીજ ખાવા પીવામાં વાપરવી નહીં; અને તેવી ચીજોનો સંગ્રહ કરવો નહીં.

૧૧. નાતમાં કે મિજમાનીમાં ઘણા જણ સાથે એક વાસણમાં જમવા બેસવું નહીં. ઢોળ ફેર કરી એઠ કરવી નહીં.

૧૨. છુટા પાણીમાં કે અણગલ પાણીએ બનતા સુધી નહાવું નહીં. તેથી પોરા, માછલાં વિગેરેની હિંસા થાય છે.

૧૩. ફાનસ કે ઢાંકણાવિના દિવાબત્તી બાળવી નહીં.

૧૪. ઘરડાં-બુઢાં પોતાનાં જનાવરોને વેંચવા કે જયાં ત્યાં રખડતાં છોડી દેવાં નહીં. તેમ પાંજરાપોળમાં વ્યવસ્થા ન હોય તો ત્યાં મૂકવાં નહીં. ઘરડાં માબાપની જેમ સેવા થાય તેમ ઘરડાં જનાવર કે જે ઘણાં વરસ સુધી કામે લાગ્યાં છે તેનું પણ પ્રતિપાલન કરવું એ શ્રાવકની ફરજ છે ખાટકી, કસાઇ કે દુઃખી થાય તેવે સ્થલે પોતાનાં જનાવરો વેંચવાં નહીં.

૧૫. વિવાહાદિ પ્રસંગે ગાડાં, ગાડીઓ દોડાવવાની હોડ કરવી નહીં. તેથી ઘણી વખત ઘોડા, બળદનું મોત નીપજે છે; માટે તેવો શોખ મનમાં રાખવો નહીં.

૧૬. જે વસ્તુના નિમિત્તથી પંચેન્દ્રિય જીવોની હિંસા થાય તેવી વસ્તુઓ, પીછાંવાળો પોષાક, કચકડાની વસ્તુઓ, હાથીદાંત વિગેરે વાપરવાથી હિંસાને ઉત્તેજન મળે માટે બનતા સુધી તેવી ચીજો ઘરમાં વાપરવી નહીં.

૧૭. સડેલાં ફૂલ, શાક વિગેરે વાપરવાં નહીં, તેમજ ચોમાસામાં ભાજી ખાવી નહીં.

વ્રત બીજું.

૧. જે વાતની પૂરેપુરી ખબર ન હોય તેવી કોઈની વાત બોલવી નહીં.
૨. યોગ્યાયોગ્ય ઘટિતાઘટિતનો વિચાર કર્યા વિના બોલવું નહી.
૩. વગર કારણે કોઇની સાથે કડવાશ થાય તેવાં વચનો બોલવાં નહીં.
૪. પોતાની શક્તિનો તોલ કર્યાવિના લાંબી લાંબી વાતો કરવી નહીં.
૫. બોલ્યું પળી શકે તેટલુંજ બોલવું. અધિક બોલવાથી પ્રતિજ્ઞાક્રમ થાય છે, અને લોકોનો વિશ્વાસ ઉઠી જાય છે.
૬. કોઇને નુકશાની જાય, કજીયા થાય અને ઝેર પથરાય તેવા વચનો કદી પણ બોલવાં નહીં.
૭. કોઇ માણસ સલાહ લેવા આવે તેને ઇરાદા પૂર્વક ખોટી સલાહ આપવી એ વિશ્વાસઘાત બરાબર છે; માટે તેમ ન કરવું.
૮. ખોટા સાચાનો વિચાર કર્યા વગર કેવળ આગળાને રૂડું લગાડવાને માખણદાસીઆ બનવું નહીં.
૯. કોઇને ઉન્માર્ગથી અટકાવવાને સારા ઇરાદાથી કડવાં વચનો બોલવાં પડે તોપણ તે વચનો પરિણામે સુખકારક હોવાથી બોલવા લાયકજ ગણાય છે, પણ તે વચનો સાંભળનારને અપ્રિય લાગતાં હોય તો ત્યાં મૌન રહેવું, એ વધારે સારૂં છે.
૧૦. કોઈની નિન્દા કરવી નહીં. કોઇનો દોષ જાણવામાં આવે ને હિંમત હોય તો તેને મોઢે તે વાત હિત શિક્ષારૂપે કહેવી પણ પર પુંઠે ઇરાદા પૂર્વક નિન્દારૂપે બોલવું નહીં.
૧૧. ધર્મસ્થાનકમાં કે ધર્મક્રિયામાં વિકથા બિલકુલ કરવી નહીં.
૧૨. ધર્મ કાર્યમાં કોઈપણ વખતે કપટ સહિત બોલવું નહીં.
૧૩. સભામાં, પંચમાં, કે અજાણ્યા માણસની સાથે કદી પણ હાંસી મશ્કરી કરવી નહીં.

૧૪. સ્ત્રીઓએ પુરૂષની સાથે અને પુરૂષે સ્ત્રીની સાથે કદી મશ્કરી કરવી નહીં.

૧૫. જેની સાથે મશ્કરીનો વ્યવહાર હોય તે સાથે પણ બનતા સુધી ઓછો કરી નાંખવો; કેમકે તેથી કોઈ વખતે કલેશ ઉત્પન્ન થાય અને મિઠાશ હોય ત્યાં કડવાશ થઈ જાય છે.

૧૬. જેમ બને તેમ ઓછા બોલવાની ટેવ પાડવી. હિત, મિત, સત્ય અને પથ્ય વચન સિવાય બીજી રીતે ન બોલવાનો અભ્યાસ પાડવો.

વ્રત ત્રીજું.

૧. ચોરી બે પ્રકારે કરવામાં આવે છે. એક તો ચોરની રીતે એટલે કે ધણીની ગેરહાજરીમાં અથવા ધણી ન જાણે તેવી રીતે રાત્રિના ભાગમાં ખાતર પાડી તાળાં ઉઘાડી ચોર બની ચોરી કરવામાં આવે છે, અને બીજી સાહુકારીની રીતે ચોરી થાય છે. તે ધણીની રૂબરૂમાં જુલ્મીથી અથવા ઠગાઈથી કરાય છે. જુલ્મીથી થાય છે તે ધાડ અથવા લુંટ કહેવાય છે. અને ઠગાઈની ચોરી વ્યાપારાદિમાં ચારે કોરે પસરેલી હોવાથી આજે સાહુકારીમાં ખપે છે. પાંચ રૂપિયાની ચીજનો દશ રૂપિયા ભાવ કહી તે ભાવ બરાબર છે, પણ વધારે નથી એમ ભોળા અજાણ માણસોને સમજાવી ઠગાઇથી જે વધારે કિંમત લેવામાં આવે છે તે પણ એક પ્રકારની ચોરી છે. તેમજ હિસાબમાં ભૂલાવી ખોટાં ખત, નામાં લખી કપટ ઠગાઇથી જે કંઇ લેવામાં આવે કોઈની હદ દબાવવામાં આવે

રૂશવત લેવામાં આવે અમુક ચીજ આપે તો કામ કરી દઉં એમ દબાણથી ન્યાય વિરૂદ્ધ વસ્તુ લેવામાં આવે તે પણ એક પ્રકારની ચોરીજ છે. જો કે ત્રીજા વ્રતમાં વ્યાપારી ચોરીના નિયમ આવતા નથી તોપણ ગુણાભિલાષીઓએ જેમ બને તેમ વિશ્વાસઘાત, કપટની પ્રવૃત્તિ ઓછી કરવી. વ્યાપારમાં ધર્મના કે તેવા બીજા સોગન ખાવા નહીં. ન્હાના મ્હોટાની પાસે ભાવ એક રાખવો. વધુ લેવું હોય તોપણ ચોખ્ખું કહીને લેવું. પણ કપટ, ઠગાઈ કરીને ન લેવું. સચ્ચાઈ, પ્રામાણિકતા રાખવાથી લોકોમાં છાપ પડે છે અને લાભ પણ વધારે મળે છે. તેથી ધર્મ અને લાભ બંને સચવાય છે. લુચ્ચાઈ, ઠગાઇ કરનારા એકવાર કદાચ લાભ મેળવે છે. પણ અંતે વિશ્વાસ ગુમાવી ધર્મ અને અર્થ બંને ખોઇ બેસે છે.

૨. આડત કે દલાલીના ધંધામાં આગલા માણસોએ વિશ્વાસથી જે વસ્તુ સોંપી હોય કે ઓર્ડર આપ્યો હોય તેમાં કમીશન કે દલાલી સિવાય વધારે લાલચ રાખી ગાલમેલ કરીને વિશ્વાસઘાતનું કામ કરવું નહીં.

વ્રત ચોથું.

૧. બ્રહ્મચર્ય વા વીર્ય રક્ષણ એ શરીર બળ, મનો બળ અને આત્મબળ વધારવાની અમૂલ્ય ઔષધિ–બુટ્ટી છે.
૨. યોગ્ય ઉમરે પહોંચ્યા પહેલાં બાલ્યાવસ્થામાં પોતાનાં કે પોતાની સંતતિનાં લગ્ન કરવાં નહીં.
૩. મમ્મા, ચચ્ચાની ગાળો કે અસભ્ય શબ્દો કદી પણ મહોડામાંથી કાઢવા નહીં.
૪. પરસ્ત્રી અથવા પરપુરૂષ સાથે ખાસ કારણ સિવાય એકાંત કરવી નહીં.
૫. અપ્રતીતકારી ઘેર ખાસ કારણ સિવાય જવું નહીં.
૬. વ્યભિચારી, લંપટ માણસની સોબત કરવી નહીં.
૭. વિકાર દૃષ્ટિથી સ્ત્રીએ પર પુરૂષના અને પુરૂષે પરસ્ત્રીનાં અંગોપાંગ તાકીને જોવાં નહીં.
૮. કામ સિવાય રાત્રે કે અવેળાએ જ્યાં ત્યાં ભટકવું નહીં.
૯. પુરૂષે સ્ત્રીઓની ટોળીમાં અને સ્ત્રીએ પુરૂષોની ટોળીમાં ખાસ કારણ સિવાય બેસવું નહીં.
૧૦. સ્ત્રીએ પરપુરૂષને આસને અને પુરૂષે પરસ્ત્રીને આસને બેસવું નહીં.
૧૧. જ્યાં સ્ત્રી પુરૂષોનું પરસ્પર સંઘર્ષણ થાય તેવા મેળામાં જવું નહીં.
૧૨. તાયફાના નાચ જોવાનો શોખ રાખવો નહીં.
૧૩. વિષય વૃત્તિ ઉપર અંકુશ રાખી ન શકાય તેવી દવા ઔષધીઓ ખાવી નહીં.
૧૪. બીભત્સ વિષયી ગાયનો ગાવાં નહીં.
૧૫. શૃંગારી નાટકો જોવા નહીં.

વ્રત પાંચમું.

૧. ઇચ્છા વધારી વધે છે અને ઘટાડી ઘટે છે. વધતી જતી ઇચ્છા અસંતોષ ઉપજાવી મનને હંમેશ દુઃખી સ્થિતિમાં રાખે છે માટે ઇચ્છા ઉપર અંકુશ મૂકવાની જરૂર છે.

૨. પોતાના કુટુંબનો સારી રીતે નિર્વાહ થવાની સાથે પરમાર્થમાં પણ વાપરી શકાય તેટલો પૈસો ભેગો થયા પછી વધારે અસંતોષ રાખવો નહીં; અથવા વધારાનો પૈસો પરમાર્થને માર્ગે ખરચવો.

૩. પરમાર્થમાં સખાવત કરવા માટે અનીતિથી પૈસો મેળવવાનો પ્રયાસ કરવા કરતાં ન કરવો તે વધારે સારૂં છે.

૪. કન્યા વેંચી પૈસા લેવાની વૃત્તિ કદી પણ રાખવી નહીં.

૫. કુલ ધર્મ અને સમાજને કલંક લાગે તેવાં કાર્યો કરી પૈસા મેળવવાની ઇચ્છા કદી પણ કરવી નહીં.

૬. કુટુંબનાં માણસોનો પોતાના ઉપર આધાર હોય અને નિર્વાહનાં સાધનો ન હોય તેવી સ્થિતિમાં સંતોષ રાખી કે આળસુ થઈ કે બીજાની મદદ ઉપર આધાર રાખી બેસી રહેવા કરતાં નીતિ પુરસ્સરનો ઉદ્યોગ માણસને દુઃખથી બચાવી લાયકાત વાળો બનાવી આપે છે.

૭. નીતિવાળા હલકા ધંધા કરતાં અનીતિવાળા મ્હોટા ધંધા પણ વધારે ભયંકર અને અધોગતિ આપનારા છે.

૮. શક્તિ ઉપરાંત સખાવત કરનાર જેટલે અંશે હાસ્યપાત્ર છે તેના કરતાં શક્તિ હોવા છતાં સખાવત ન કરનાર વધારે હાસ્યપાત્ર ગણાવો જોઇએ.

૯. બીજાની સંપત્તિ જોઈ મનમાં ઇર્ષ્યા કરવી નહીં.

૧૦. ખાટકી, કસાઈ કે તેવા અધર્મી, ક્રૂર માણસોના ધંધામાં પૈસા ધીરવા નહીં.
૧૧. ધર્મ અને આબરૂ ન સચવાય તેવો ધંધો અને નોકરી કરવી નહીં.
૧૨. કોઇના લીધેલા પૈસા પાછા ન આપવાની બદદાનત રાખવી નહીં.
૧૩. ઉધાર ધંધો ન કરવો તેમ કેવળ પારકા પૈસા ઉપર આધાર રાખી લાંબા જોખમમાં ઉતરવાથી વખતે ફસાઈ જવું પડે છે, માટે તેમ ન કરવું.
૧૪. ઉડાઉ ન થવું, તેમ કંજુસાઇ પણ ન રાખવી. શક્તિના પ્રમાણમાં સારા ખાતામાં સખાવત કરવાની હમેશ ઉલટ રાખવી.
૧૫. ધર્માદાના પૈસા જે કહાડયા હોય તે ઘરમાં ન રાખતાં તે તે ખાતાંઓને સોંપી દેવા, અગર ખરચી નાખવા. ધર્માદાની એક પાઈ પણ ઘરમાં વપરાણી તો તે મ્હોટી મીલકતને ધક્કો લગાડશે, માટે તેના પાશથી તદ્દન દૂર રહેવું.
૧૬. લક્ષ્મી અસ્થિર છે એમ જાણી પૈસાનો ગર્વ કરવો નહીં, પણ નમ્ર વિવેકી બની તેનો લ્હાવો લેવો.

વ્રત સાતમું.

૧. રાત્રે ભોજન કરવાથી ઝીણા જીવોની વિરાધના થવા ઉપરાંત કોઈ ઝેરી જનાવરની ગરલ વિગેરે પડવાથી શરીરને નુકશાન પહોંચે છે, માટે કદી પણ રાત્રે ભોજન, નાસ્તો કે ચા પાણી પીવાં નહીં.
૨. પ્રમાણ ઉપરાંત અધિક ભોજન કરવું નહીં, તેમ ભોજનના વખત સિવાય વધારે વખત ખા ખા કરવું નહીં. અનિયમિત ભોજનથી શરીર બગડે છે, અજીર્ણ આદિ અનેક રોગો ઉત્પન્ન થાય છે.

૩. અજાણ્યાં ફળ કે અજાણી વસ્તુ ખાવાથી કોઇ વખતે મ્હોટી હાનિ થાય છે માટે અજાણી વસ્તુ ખાવી નહીં.

૪. ચાલી શકે ત્યાં સુધી પરદેશી દવાઓ કે જેમાં દારૂ, માંસ આવે છે તે વાપરવી નહીં તેમજ જેમાં લોહી, હાડકાંનો ભુકો ભળે છે તેવી ખાંડ વિગેરે ભ્રષ્ટ કરનારી ચીજો વાપરવી નહીં.

૫. બગડી ગયેલી કે ચલિત રસવાળી વસ્તુ મ્હોઢામાં નાંખવી નહીં.

૬. જેમ બને તેમ ખાવા પીવાના પદાર્થોમાં નિયમિત રહેવું, એકદમ મોજશોખમાં ઉતરી જવું નહીં

૭. શરીર સ્વાસ્થ્યથી મનની સ્વસ્થતા રહે છે, માટે શરીર રક્ષણથી બેદરકાર ન રહેવું. નાટક, ચેટકના શોખમાં પડી ઉજાગરા કરવા નહીં. નિયમિત ખોરાક અને નિયમિત નિદ્રા લેનારને ઘણે ભાગે રોગો નડતા નથી.

૮. જેમાં ખાવાનું થોડુ અને નાખી દેવાનું ઘણું હોય તેવા શેરડી, ગુંદા વિગેરે પદાર્થો બનતા સુધી ખાવા નહીં.

૯. જેમાં ઘણે ભાગે જીવાત હોય છે તેવા વડના ટેટા, ટેટીઓ, બોર વિગેરે પદાર્થો પણ ખાવા નહીં.

૧૦. જેના ઉપર કીડીઓ ચડે, માખીઓ બેસે કે હવાને બગાડે તેવી વસ્તુઓ એમને એમ રસ્તાના વચમાં નાખવી નહીં. કિન્તુ રાખ વિગેરેમાં ચોળી કોઇને હરકત કર્તા ન થાય તેવા એકાન્ત સ્થાનમાં યતનાથી મૂકવી.

૧૧. જે વસ્તુઓ જે જે ઋતુમાં બગડે છે અને તેમાં જીવાત ઉપજે છે તે તે વસ્તુનો તે ઋતુમાં વ્યાપાર ન કરવો. જેમ, તલ, ખજુર, વિગેરે પદાર્થો ફાગણ મહીના પછી બગડે છે માટે ત્યારથી તેનો વ્યાપાર ન કરવો.

ૐ શાંતિ ! શાંતિ ! શાંતિ ! !